

Ik werkte weer. Het duurde enkele dagen voor de gewende sleur van ijzeren zelfbedwang — want zulk werken is, altijd, zelfbedwang! — mij weer gevat had, maar toen nam de wetenschap mij weer op en leidde mij. Zag mijn leermeester, fijnvoelend menschenkenner als hij was, zooals hij een onzer grootsten was in alles, dat ik iets noodig had, om mijzelve weer op te bouwen? Rijk waren de gaven, die hij mij schonk. Hoe vaak kwam ik bij hem met mijn vele vragen, die voor hem de vragen moeten zijn geweest van een kindje, dat praten leert: onvermoeid en dwarsdooreen — en zijn vaste hand leidde mij. Had ik het juist zoo noodig, of dwong hij me aan zijn hand den weg te vinden?

Hij ontving me in zijn huiselijken kring, waar ik al de liefde vond die het eenzaam kamerleven mij had doen ontberen. Zijn vrouw, zwak van lichaam, maar sterk van geest, had voor mij het volmaakt moederlijke van de moeder, die verleerd heeft te vragen naar het waarom, doch enkel liefde geeft. Zij droeg met een bewonderenswaardige vastheid het lot, de vrouw te zijn van een groot man; de vrouw die nimmer eischt maar altijd geven moet terwille van een wetenschap, die zij nooit bereiken kan. Soms zag ik ook de kinderen, vreemd in dit huis, hun eigen nieuwe wegen gaand; waar geen van hen in den vader den leidsman vond, die hij voor zijn leerlingen was.

En toen ik zoo het grootere leed zag van het echte leven, wist ik weer het eigen leed klein en onwaardig. En beschaamd vroeg ik mij af, hoe dat gekomen was, dat ik mij zooveel jaren had laten leven in die eene begoocheling?

Ik leerde te snoeien en te snijden aan dat bedorven zieleleven, en ik redde het echte naar mijn beste weten. Dat dit weten maar klein en ontoereikend was, leerde ik toen juist op een pijnlijke wijs.

Mijn leermeester had me een vraag gedaan, een onderzoek gegeven. Trotsch, juichend om dit vertrouwen, was ik begonnen. Ik zette alles terzij, om dat naar behooren te doen; een geringe wederdienst voor de groote rijkdommen die ik had ontvangen.

Laat ik niet in kleinigheden treden. Ik kon het niet. Ik zag de moeilijkheden, maar vermeesterde ze niet. Dag aan dag trachtte ik het anders aan te grijpen. Maar overal reikte ik tot een nevel, waar geen eigen inzicht mogelijk was.

Dan, ten slotte is het nog wel gegaan, ik kon het wel af werken, maar de allesoverheerschende eenheid, de vaste greep, die had ontbroken. Mijn werk was middelmatig.

En toen het eenmaal af was, en ter publicatie opgenomen, — mijn eenige en weinigzeggende werk van wetenschap — toen had ik mij teruggetrokken. Ik zou voortaan loopen het gewone paadje van iedereen, en tevreden zijn als ik, zoo, goed ging. Zelf zou ik nooit iets in de wereld van wetenschap beteekenen; ook daar ging ik met leeg handen.